

Античні держави і право. Стародавня Греція: Афіни і Спарта

Тема 2.1

План

- 1. Виникнення держав у Греції**
- 2. Держава та право Стародавніх Афін**
- 3. Держава та право Спарти**

Стародавня Греція

- Стародавні греки населяли південну частину Балканського півострова. До основних поселень метрополії прилягали острови Егейського моря і західне узбережжя Малої Азії.

Етапи розвитку держави у Греції

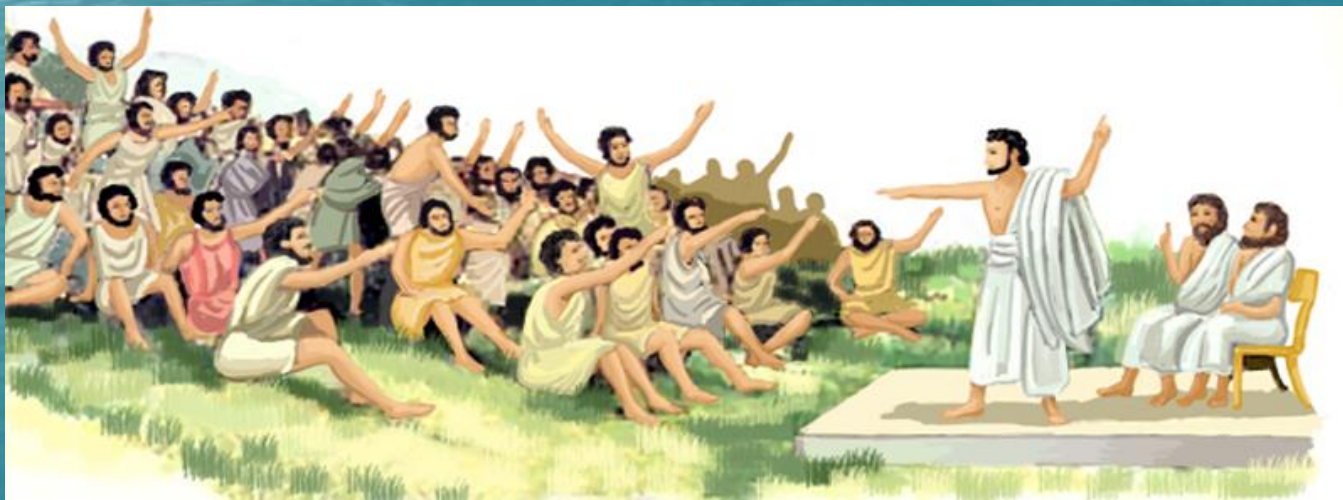
1. Гомерівський період (XI-IX ст. до н.е.)
2. Архаїчний період (VIII – VI ст. до н.е.)
3. Класичний період (V – перша половина IV ст. до н.е.)
4. Елліністичний період (середина IV – II ст. до н.е.)

Державний лад Гомерівської Греції

рада старійшин - постійний орган влади, складалася з представників родових общин, вела переговори з іншими племенами, брала участь у родоплемінному суді, присягала від імені общини, обговорювала найважливіші спільні справи.

народні збори скликалися для вирішення питань про війну і мир, про перебіг військових дій, про епідемії.

вождь обирався у випадку війни, йому надавалися повноваження командувача військами, верховного судді і верховного жерця. Поступово посада вождя стала спадковою.

Суспільний лад Гомерівської Греції

аристократія
(царі, вожді
герої)

вільні
землероби,
ремісники

раби

Утворення афінської держави

- Реформою Тесея наприкінці VIII ст. до н.е. окремі племінні поселення Аттики було об'єднано в один афінський народ. Це об'єднання дістало назву **синойкізм**.

Суспільний лад архаїчного періоду

евпатриди
(аристократія)

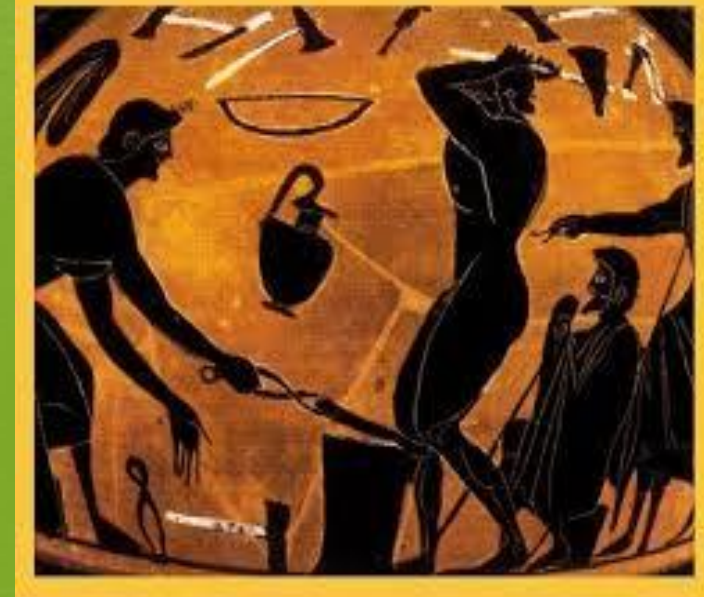
наділені усіма
правами

геомори
(землероби)

наділені
економічними
правами

деміурги
(ремісники)

наділені
економічними
правами

Державний лад архаїчної Греції

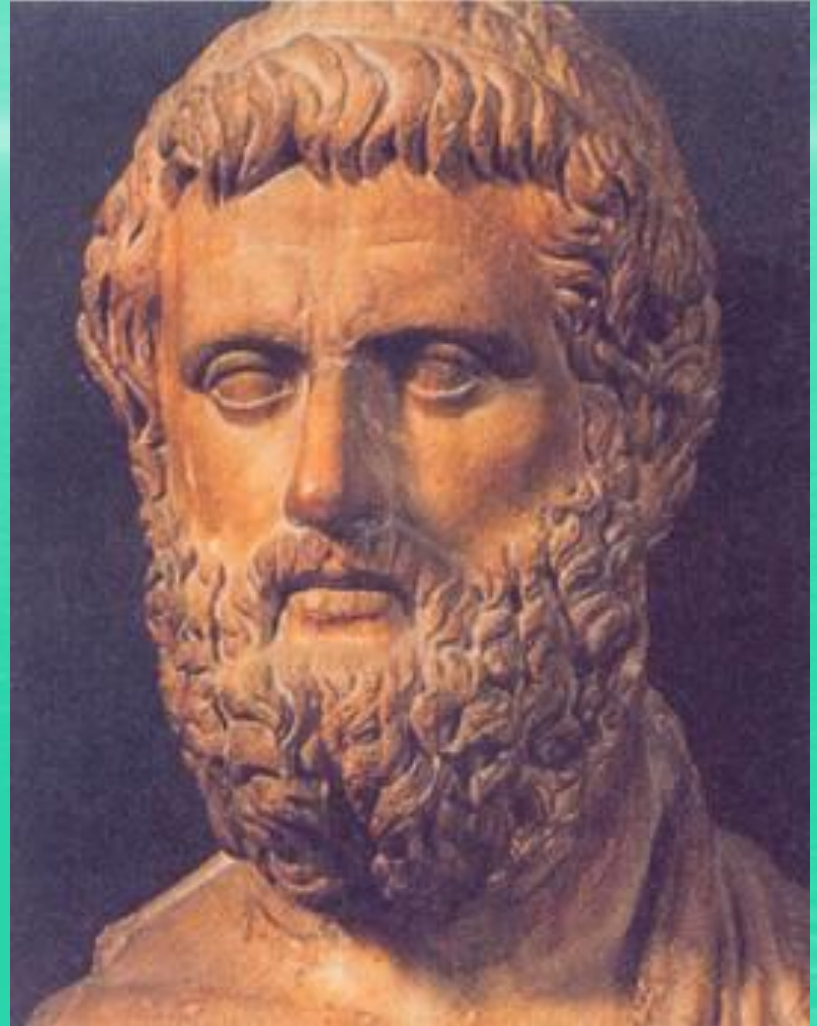
архонти
управляли
країною

ареопаг
обирав і контролював
архонтів, наглядав за
народними зборами
здійснював вищу судову владу

народні збори
(входили евпатриди)

Реформи Солона

- У 594 р. до н. е. першим архонтом було обрано Солона. Його наділено широкими повноваженнями, адже час був тривожний, назрівав революційний вибух. Страх перед повстанням змусив евпатридів погодитися на визнання начебто нейтральної особистості Солона. Багаті (евпатриди) знали його як людину заможну, а бідні - як чесну.

Реформи Солона

Сисахфія – скасування боргового рабства

- Громадян, які стали рабами за борги, звільнено від сплати боргу та поновлено в політичних і економічних правах
- Громадян, проданих за борги в рабство за море, належало розшукати і викупити коштом держави

Реформи Солона

За майновим станом усе вільне корінне населення Афін (евпатриди, геомори і деміурги) поділялося на чотири розряди: пентакосиомедимни, вершники, зевгіти, фети. За основу поділу було взято прибуток, одержуваний від землі, ремесла і торгівлі.

Права та обов'язки громадян установлювалися відповідно до розмірів їхнього прибутку.

Громадяни Афін

пентакосиомедимни
500 медимнів зерна,
олії, вина

мали право займати
будь-яку посаду

не служили у
війську, фінансували
армію і флот

вершники
300 медимнів зерна,
олії, вина

не мали права
займати вищі посади

кавалерія

зевгіти
200 медимнів зерна,
олії, вина

не мали права
займати вищі посади

важко озброєна
піхота

фети
менше 200 медимнів
зерна, олії, вина

брали участь у
народних зборах, не
займали посад

легкоозброєна
піхота

Державний лад за законодавством Солона

народні збори
(еклесія) –
законодавчий
орган

рада
чотирьохсот -
розробка
законів

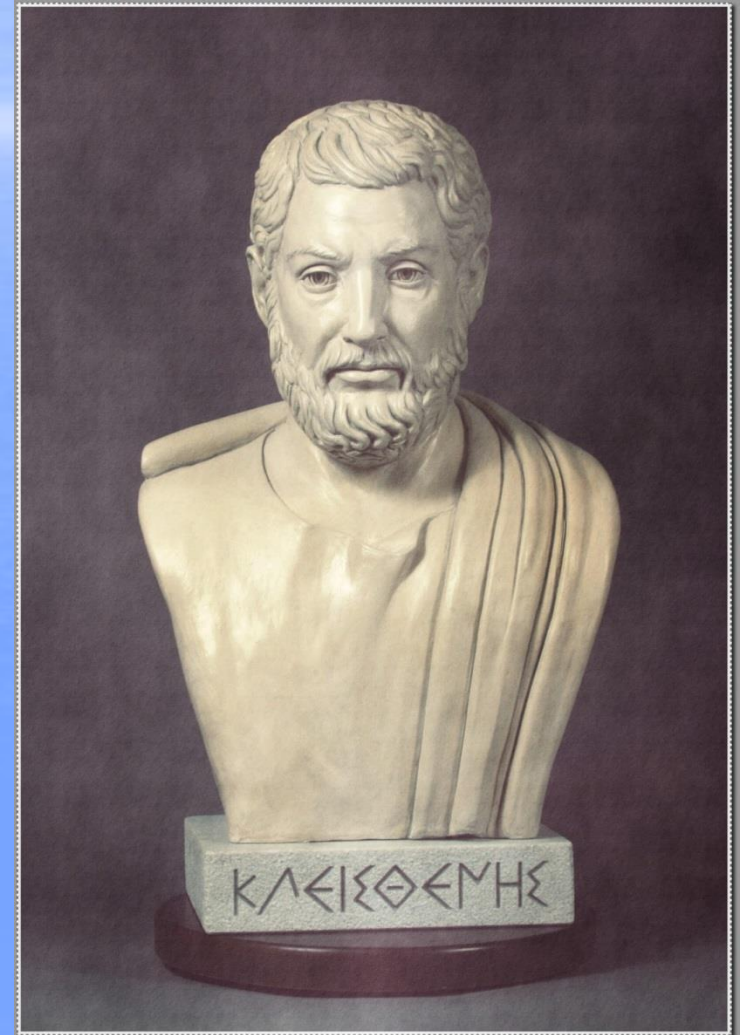
громадяни
Афін

геліея –
судова і
законодавча
влада

ареопаг –
виконавча влада

Реформи Клісфена

Мета реформи -
змішати населення,
роз'єднати роди і в
такий спосіб
послабити вплив
родової аристократії
і олігархії,
зміцнити
демократію

Реформи Клісфена

Територію Афінської держави було поділено на **три округи**: 1) місто Афіни з передмістями; 2) внутрішня центральна смуга; 3) берегова смуга. Кожен округ поділявся на десять частин - тритій. Три тритії (по одній з кожного округу) склали одну філу. Так сформувалося **десять територіальних філ**. При цьому кожна філа являла собою не суцільну територію, а кілька локально розділених громад, які об'єднувалися під час голосування.

Раду чотирьохсот скасували і замінили **радою п'ятисот**, що обиралася з громадян, які досягли 30-літнього віку та були представниками філ: по 50 осіб від кожної з 10 філ.

реформи Клісфена

рада 500

обиралося по 50 чоловік від кожної філи

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

третії об'єднані у філи

	м	і	с	ь	к	и	й		
--	---	---	---	---	---	---	---	--	--

територію Афіньської держави поділено на 3 округи, кожен із них – на 10 третій

в	н	у	т	р	і	ш	н	і	й
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

б	е	р	е	г	о	в	и	й	
---	---	---	---	---	---	---	---	---	--

Реформи Клісфена: остракізм

- Щороку скликалися народні збори, які голосуванням визначали, чи немає серед громадян осіб, небезпечних для демократії. Якщо такі виявлялися, то кожен учасник зборів писав на глиняному черепку ім'я того, хто, на його думку, був небезпечним. Засуджений видалявся за межі Аттики на десять років. Після закінчення цього строку можна було повернутися до Афін.

Суспільний
лад Афін

вільні

невільні

повноправні

не-
повноправні

раби

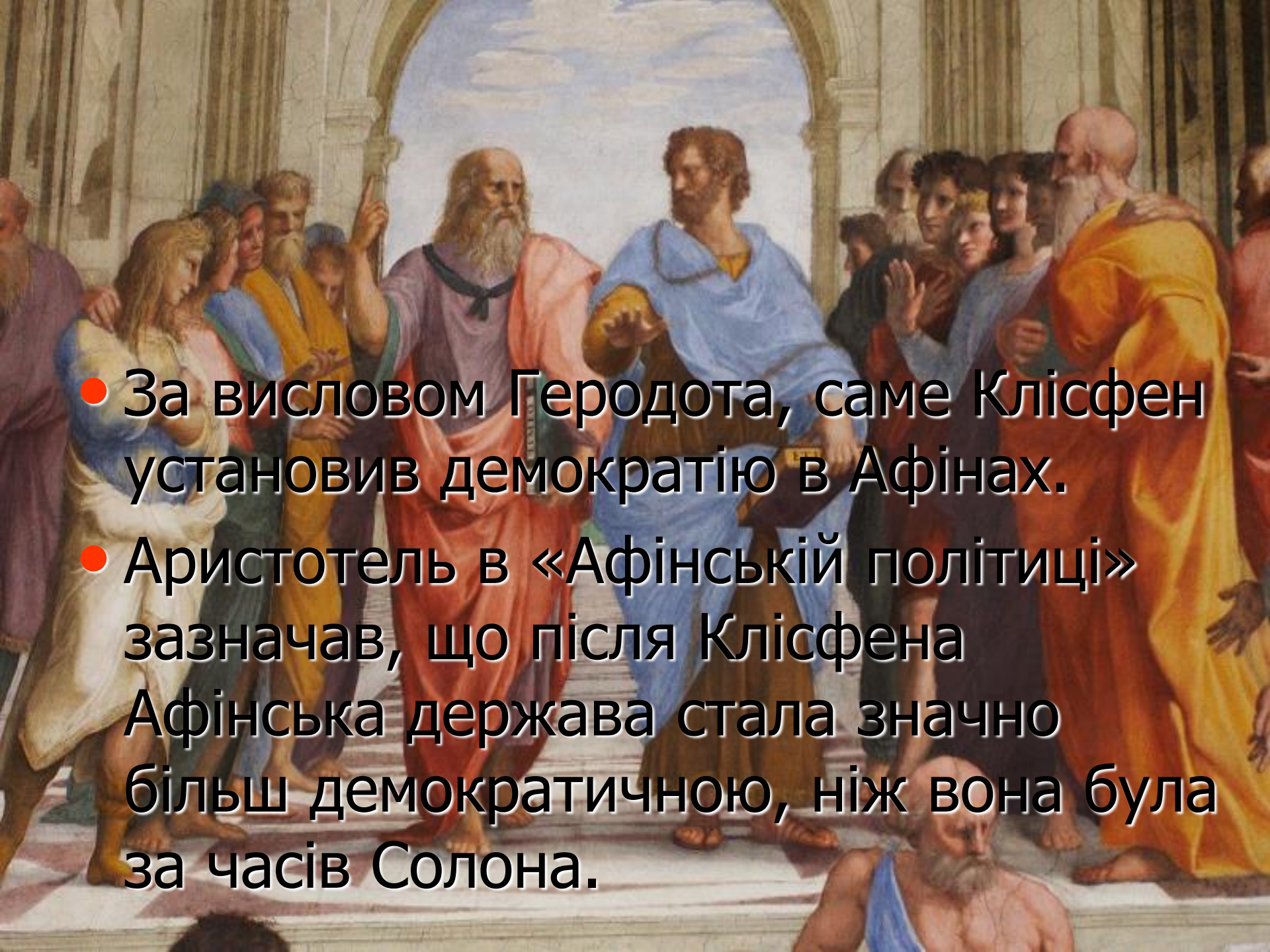
громадяни

метеки

державні

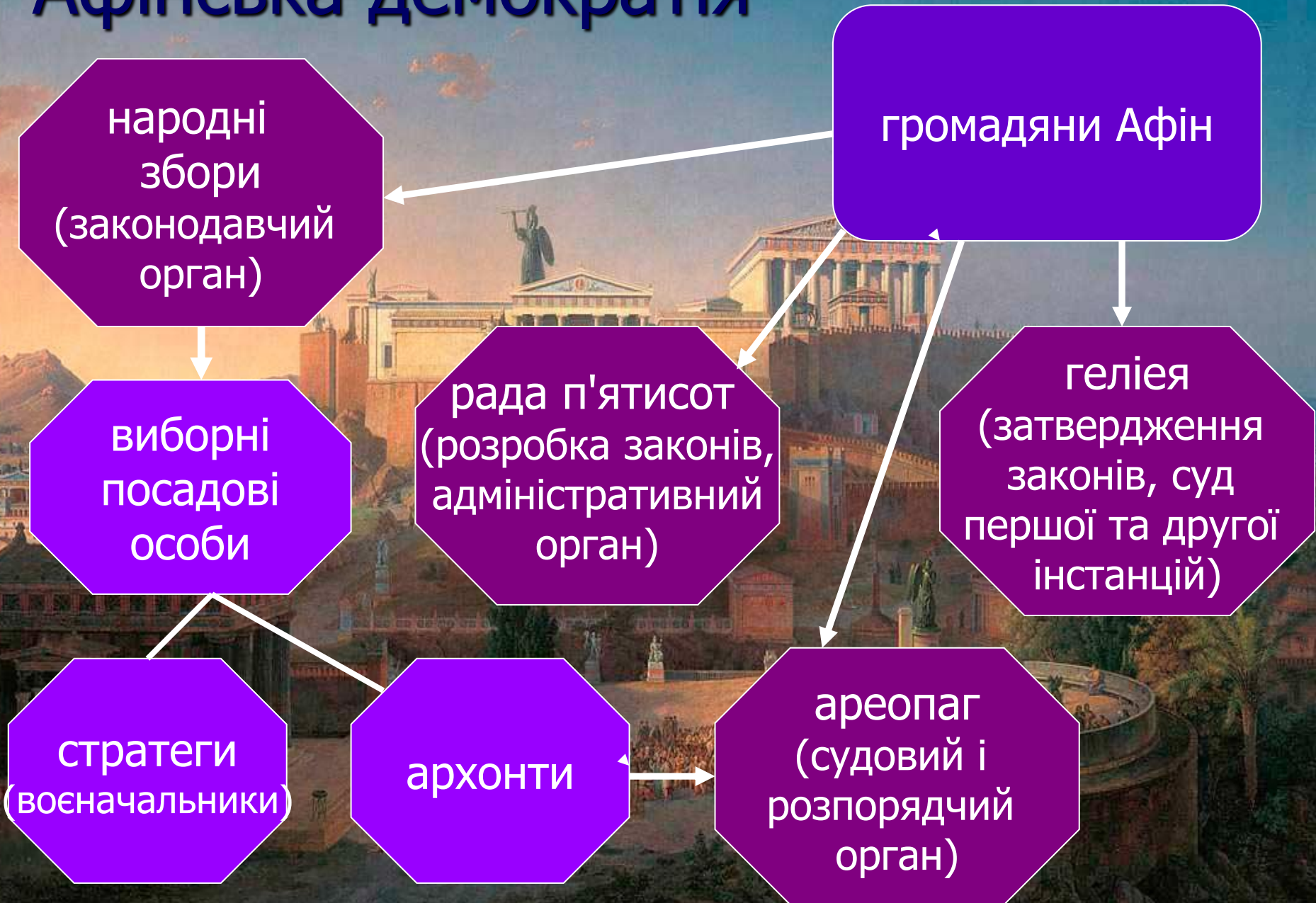
вільно-
випущеники

приватні

- За висловом Геродота, саме Клісфен установив демократію в Афінах.
- Аристотель в «Афінській політиці» зазначав, що після Клісфена Афінська держава стала значно більш демократичною, ніж вона була за часів Солона.

Афінська демократія

Закони Драконта

- У 621 р. один з архонтів - Драконт - записав чинне звичаєве право. Закони відзначалися надзвичайною жорстокістю, **стратою** каралися навіть ледарство і крадіжка овочів.
- Розповідали, що коли запитали самого законодавця, чому він майже за всі злочини призначив страту, Драконт відповів, що незначні проступки, на його думку, заслуговують цього покарання, а для значних він не міг придумати більшого
- За всієї жорстокості закони Драконта мали велике і значення, адже були спрямовані проти кровної помсти.

злочини за афінським правом

проти
держави

державна зрада, обман народу, образа богів, внесення протизаконних пропозицій до народних зборів тощо

проти
сім'ї

погане поводження дітей з батьками, опікуна – з сиротами, батьків – із дітьми, спадкоємцями, зрада дружини

проти
особи

убивство, тілесні ушкодження, обмова, образа, продаж вільного у рабство

проти
власності

крадіжка, грабіж, розбій

покарання за афінським правом

- смертна кара - за найбільш серйозні, зокрема, державні злочини (причому засудженому надавалося право самому прийняти отруту)
- продаж у рабство – рецидив злочинів
- штраф - традиційне покарання до вільних громадян
- тілесні покарання – широко застосовувалися до рабів
- атимія – позбавлення політичних прав, супроводжувалася конфіскацією майна
- позбавлення волі застосовувалося лише як запобіжний захід — із метою попередження втеч

Жак-Луї Давід. Смерть Сократа

Спарта

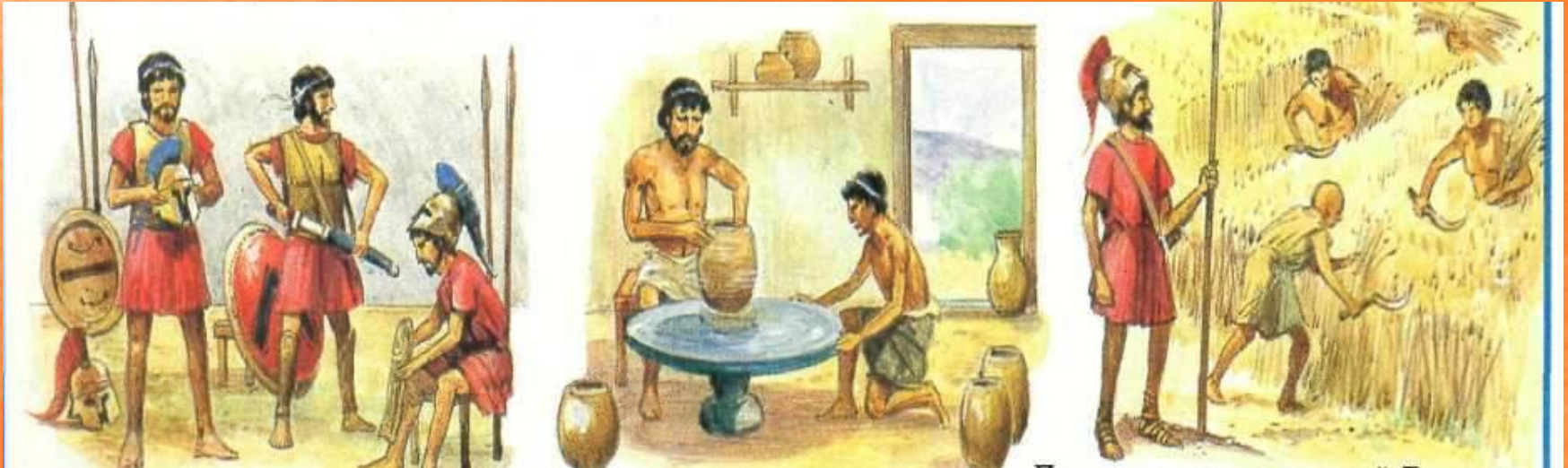
- Держава Спарти виникла у ІХ ст. до н. е. як поліс (місто-державка). У VI ст. до н.е. Спарта об'єднала навколо себе інші міста Південної Греції й утворити Пелопоннеський союз, який існував до IV ст. до н. е

суспільний лад Спарти

спартіати
(повноправні
громадяни)

періеки
(іноземці,
наділені
економічними
правами)

ілоти
(підкорене
населення,
обмежені
в правах)

спартіати

- повноправні громадяни
- наділялися рівними земельними ділянками, що називалися "клер"
- головним заняттям була військова справа і політична діяльність
- з 7-ми до 20-ти років проходили обов'язкове навчання військовій справі
- з 30-ти років брали участь у роботі народних зборів

периеки

- були особисто вільними;
- наділені економічними правами: могли набувати власність, укладати угоди;
- займалися у більшості своїй ремеслом і торгівлею;
- залучалися до війська як важкоозброєні воїни;
- не мали політичних прав;
- перебували під наглядом держави, для цього були засновані спеціальні посади гармостів.

ілоти

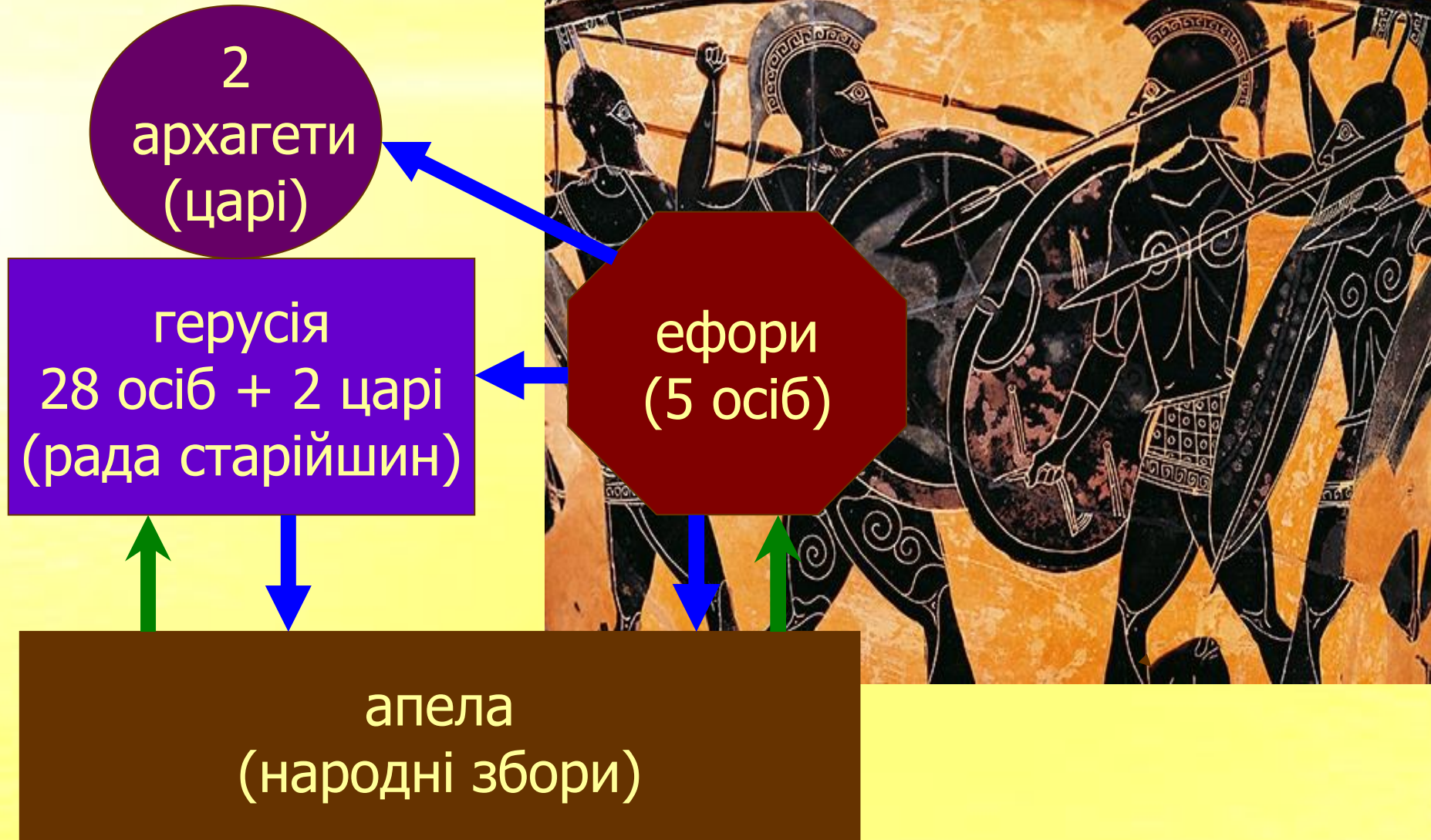

- підкорене населення;
 - працювали на ділянці, наданій державою спартіату;
 - віддавали йому 50% зібраного врожаю, рештою розпоряджалися самостійно;
 - мали своє господарство і власні знаряддя праці;
 - несли військову службу в армії як легкоозброєні воїни;
 - ілоти були власністю держави;
- спартіат, у розпорядженні якого був ілот, не мав права продати його, чи збільшити суму податку;
 - Періодично ефори оголошували криптії, під час яких молодим спартанцям дозволялося вбивати ілотів. Особливо цінувалося вміння непомітно підкрастися до жертви і позбавити її життя одним ударом меча.

Державний лад Спарти

→ вибори

→ контроль

2
архагети
(царі)

герусія
28 осіб + 2 царі
(рада старійшин)

ефори
(5 осіб)

апела
(народні збори)

Військо Спарти

- Військом Спарти командували царі (архагети). Усі спартіати віком від 20 до 60 років, а також періеки були зобов'язані нести військову службу як важкоозброєні воїни – гопліти. Вони билися замкненими рядами — фалангами. Озброєння складалося зі списа, великого круглого щита (гоплон, звідти і назва), списа та меча. Крім того, гопліти носили мідний (шкіряний) панцир, шолом, поножі. Усе озброєння важило близько 20-30 кг. У якості легкоозброєних воїнів використовувалися ілоти.

Закони Лікурга

- рівність громадян;
- розподіл землі між громадянами на рівні наділи;
- заборона розкошів: простий, не оздоблений будинок, простий одяг;
- однакова, проста їжа;
- заборонялися золоті й срібні монети, гроші наказувалося чеканити у вигляді великих і важких монет, щоб ускладнити їх накопичення.

